

BABEL EN KIJK SAMEN NAAR KUNST

Wat

Je kijkt samen met de groep naar kunst of architectuur en je helpt je groep om over hun observaties te praten. Je baseert je voor deze begeleiding op de museummethodiek Visual Thinking Strategies (VTS).

Duur

1 à 2 uur

De methodiek: Visual thinking strategies

Wat gebeurt er?

Hoe zie je dat? Waarom denk je dat?

Wat gebeurt er nog meer? Wat kunnen we nog meer vinden?

Deze 3 eenvoudige vragen durfden de traditionele vorm van gidsen radicaal in vraag stellen.

Visual Thinking Strategies (VTS) is een methode om naar kunst te kijken. Deze methode werd ontwikkeld door cognitief psycholoog Abigail Housen in samenwerking met Philip Yenawine, diensthoofd educatie in het museum voor moderne kunst in Boston. De methodiek werd oorspronkelijk opgezet om het esthetische begrip te ontwikkelen bij mensen die weinig ervaring hebben met het kijken naar kunst.

De vragen van de begeleider stimuleren de deelnemers nauwkeurig te observeren, te formuleren, te onderbouwen wat ze zien, en actief deel te nemen aan het gesprek. Het unieke van deze methode is dat iedereen, ongeacht intelligentie en (culturele) achtergrond, kan deelnemen. Deze vorm van kunst kijken vraagt immers geen achtergrondkennis. Deelnemers worden gestimuleerd om binnen de groep hun eigen visie naar voren te brengen.

Je rol als begeleider

- ✓ Je legt alle spreekkansen bij je groep.
- ✓ Je schept een veilig klimaat waarin het voor je deelnemers fijn is om te praten.
- ✓ Je biedt taalondersteuning bij de observaties van je deelnemers.

Hoe doe je dat?

- Stel veel vragen, vul halve antwoorden niet zelf aan.
'Is winter.' Je zegt: het is winter. Waarom denk je: het is winter? ... Wat zie je? ... Is het warm of koud? ... Welke kleren draagt de vrouw? ... Is ze blij of verdrietig?
Stel bij beginnersgroep veel "of"-vragen, bied taal aan: *Is het druk of rustig? Is deze man oud of jong?*
- Wijs naar wat iemand beschrijft. Ondersteun visueel: iedereen ziet dan waarover gepraat wordt. En nieuwe woorden maak je zo meteen aanschouwelijk.
Jij ziet een rode jas en gele bloemen. (toon, wijs) Wat zien jullie nog meer?
- Geef je groep tijd: om op woorden te komen, omschrijvingen te zoeken, te formuleren. Onderbreek niet te snel.
- Zorg ervoor dat je elkaar goed begrijpt en check begrip.
Dus je zegt ... , Begrijp ik je goed als ik zeg ... , Ik ga even checken om te zien of ik je goed begrepen heb. Je ziet ... , Waarom denk je: dat is een ...? / Wat zie je waardoor je suggereert dat ... / waardoor je denkt: ...? , Als ik jou goed begrijp dan ... Iemand zegt dit: ... Wat vinden jullie daarvan? Hoe zie je dat?
- Parafraseer de observaties van een deelnemer naar de groep. Maar geeft NOOIT extra informatie.
'Deze vrouw is huilen. Ogen verdriet.' Je denkt dat deze vrouw verdrietig is. Misschien huilt ze. Je vindt dat ze verdrietig kijkt, dat zie je aan haar ogen. Vinden jullie dat ook? Kan je op andere manieren zien dat ze verdrietig is?
- Leg linken met wat eerder werd gezegd of plaats opmerkingen naast elkaar:
Vindt iedereen dat ze verdrietig is? Daarnet zei iemand dat ze boos is op haar kinderen... Wat denken jullie?
- Geef veel positieve bevestiging, het moedigt aan om een bijdrage te leveren aan het gesprek. Maak duidelijk dat er geen foute antwoorden zijn en dat elke bijdrage waarde heeft.
Dat heb je goed gezien. Vertel maar hé. Alles wat jullie vertellen is belangrijk. Ja, dat kan. Dat is geen probleem. Iedereen zal iets anders zien. Kijk maar, het kan zijn dat als je langer kijkt, je andere dingen gaat zien.
- Pas je aan aan het taalniveau van je groep: parafraseer op het niveau van je groep maar spreek zelf correct Nederlands. Gebruik dagdagelijkse woorden. Dat geldt zeker voor beginners en halfgevorderde deelnemers, maar ook gevorderde cursisten hebben moeite met jargon (de boeg, de veerman, expressionistisch ...) en verouderde begrippen (klompen, toga, ...)

- Laat in je parafseren veel ruimte voor andere observaties. Moedig deze aan:
Misschien is het X, volgens jou is het Y, jij denkt dat ... en daarnet zei x dat ... , je ziet ... maar ook..., eerst dachten we dat ... maar nu denken we misschien ..., ik vind het leuk dat jullie verschillende dingen zien, ik heb veel verschillende argumenten gehoord, ...
- Je kan containerbegrippen gebruiken om concept toe te voegen bv kleurgebruik. Je kadert dan opdat iederéén meer kan gaan zien.
'Foto is hard.' *Waarom voel je dat?* *Veel zwart wit rood Dus jij ziet veel harde kleuren: zwart, wit en rood. Zie je nog iets anders wat de foto voor jou hard maakt?*

Materiaal

- Voor beginners kies je best werken die het dagelijkse leven tonen maar toch voldoende verrassend zijn (een bijzondere blik, een verrassend element, ...).
- Buiten: Elke buurt met kunstwerken in het straatbeeld komt in aanmerking. Hou rekening met je groep wat betreft de lengte van je wandeling. Zorg dat er maximaal 5 wandelminuten zijn tussen de kunstwerken.

TIP: Maak duidelijke afspraken met je groep: tijdens het wandelen komen wellicht vragen naar de buurt, of wil jij je groep graag informatie meegeven over de buurt. Dat kan natuurlijk. Zorg wel bewust voor een andere houding als je stilstaat bij de kunstwerken en het verhaal bij de groep komt te liggen.

Enkele interessante buurten:

- o Beeldentuin **Middelheim**
- o **Het eilandje** (MAS- Groetend admiraalskoppel – Guillaume Bijl (op 8ste verd.); Bonapartedok : Augustine Pautre e.a. werk –Carla Kamphuis-Meijer; Dak & gevel pakhuis: De Antwerpse fluisteraar – Daisy Boman ; Napoleonkaai, kant Oostkaai: Jan Cornelis Van Rijswijck, door Tom Frantzen),
- o **Theaterbuurt** (Tov Bourla op dak: De kreupele en de blinde – Albert Szukalski; Oudaan: Den deugniet; Wapper: Vertelboom – Peter Holvoet Hansen; Leopoldstraat Plantentuin: Greening II – Monique Donckers), of een van de talloze werken in
- o **Seefhoek** (Sint-jansplein: Pepto Bismo – Panamarenko; Kerkstraat : Julien Schoenaerts – Wilfried Pas, binnenplaats Stuivenberg

TIP: kies voor werken met een twist die toch niet al te gekend zijn. Bij bijvoorbeeld Brabo of Nello & Patrasche zijn er altijd wel enkelen die het verhaal kennen en dan wordt de dynamiek in de groep anders.

- Binnen: Richt je lokaal in als museum: hang een 10-tal kopies van schilderijen aan de muur, of gebruik een beamer.

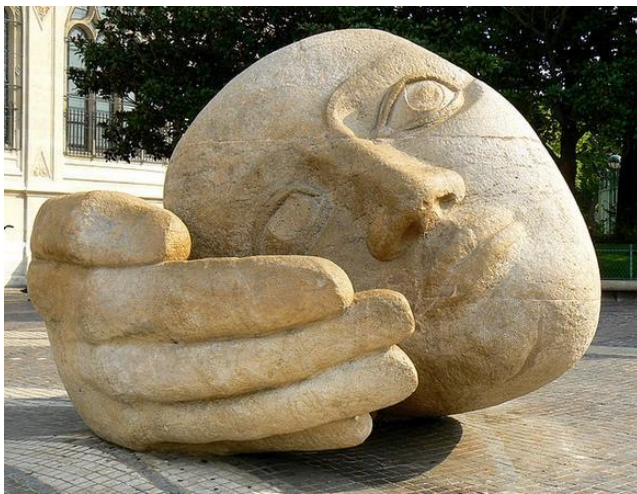
Enkele websites voor inspiratie: www.vlaamsekunstcollectie.be , www.kunstwerkt.be , www.artnet.com

Verloop activiteit

- Bereid je groep voor op de werkwijze: *We gaan praten over kunst, maar ik ga niet veel vertellen, we gaan samen een of twee verhalen bedenken bij een kunstwerk. We hebben een uur de tijd en we kijken naar 3 of 4 werken, niet meer.*
TIP: uit ervaring weten we dat de eerste verhalen moeizaam komen: cursisten zijn immers niet gewend om zelf het verhaal te maken, en zijn vaak afwachtend. Laat stiltes toe, en neem vooral niet te snel zelf over. Hoe veiliger het groepsgevoel, hoe sneller de groep zal loskomen.
- Introductie: kijken
Nodig de groep uit om naar een kunstwerk te kijken. Wijs het kunstwerk aan, en kijk mee met je groep. Nodig uit om dichterbij te komen. Geef hiervoor 1 à 2 minuten.
Ik wil jullie laten kennismaken met dit werk. Kom gerust dichterbij, je mag rond het werk lopen. Kijk maar goed. Je hebt tijd om te kijken. We kijken 2 minuten.
TIP: Laat je groep plaatsnemen in halve cirkel of in groepjes. Een lange rij bemoeilijkt het gesprek. Ga tussen hen in staan of loop rond een beeld, de boodschap is dan dat jij ook mee kijkt.
- Als je merkt dat je groep 'klaar' is, ga je verder:
 - Je 3 vragen nodigen uit om dieper te kijken.
Wat gebeurt er?
Hoe zie je dat? Waarom denk je dat?
Wat gebeurt er nog meer? Wat kunnen we nog meer vinden?
 - Stel je eerste vraag. Laat gerust stilte vallen, een minuut... of langer Nodig met je ogen uit om te antwoorden. Neem niet zelf het woord. Benoem niet zelf.
Enkel bij beginners: krijg je geen antwoord op de eerste vraag? Herformuleer dan om observatie te starten: *Wat zie je?* Ga daarna terug over op: *Wat gebeurt er nog?*
Waarom de formulering 'gebeuren' (en liever niet 'zien')? 'Wat zie je?' leidt tot oppervlakkige observaties, een opsomming. 'Wat gebeurt er?' levert individuelere observaties op, cursisten zoeken dan naar 'het verhaal'.
 - Afhankelijk van de opmerkingen ga je verder: 'Ik zie oude man.' *Hoe zie je dat? Hoe kan je zien dat die man oud is?* – 'Man is blij.' *Wat zie je waardoor je dit zegt?* – 'Man heeft honger' *Jij denkt dat de man honger heeft. Hoe kan je dat zien?*
 - Valt de eerste stroom aan opmerkingen stil? Dan stel je de volgende vraag: *Wat gebeurt er nog meer?*
 - Als je een (of een paar) mogelijke verhalen hebt, vat je deze samen voor de groep.
Rond af: *Dank je wel voor jullie verhalen.*
Of je plaatst 2 eerdere antwoorden tegenover elkaar: *Iemand denkt dat de man blij is, iemand anders denkt dat de man honger heeft. Wat denken jullie?*
 - Wat als cursisten meer willen weten over de achtergrond van het werk?
Vuistregel: licht toe waar hun verhaal overeenstemt met de intenties van de kunstenaar.
We zien een trotse man. Hij is rijk want hij draagt mooie kleren. Hij staat op een schip of op een balkon en hij kijkt naar de haven. Hij spreekt met mensen. Misschien is hij de burgemeester van de stad. Of de baas van de fabriek. Hij is sympathiek. Het is een

feestelijke dag. (Dit was het verhaal bij het standbeeld van Jan Van Rijswijck, burgemeester van Antwerpen, erg geliefd in Antwerpen. Als burgemeester zocht hij de dialoog, hij was fier op zijn stad en liet mooie gebouwen ontstaan – en eigenlijk had de groep alle elementen in het werk gezien!)

Waarom deze vuistregel? We merken dat als jij als begeleider het ‘juiste’ verhaal bij het werk doet en dat veraf ligt van hun bevindingen, de groep moeilijk los komt en moeilijker tot spreken te bewegen is. Hun antwoorden zijn dan slechts de aanloop tot het ware verhaal. Benadruk dat hun verhaal een waardevolle en mooie bijdrage is.

De meerwaarde van VTS als methodiek voor je conversatiegroep

- De methodiek is zeer **taalrijk** en biedt veel kansen om op impliciete manier woordenschat te vergroten. Methodiek scherpt taalcompetenties aan.
- Je wijst aan waarover iemand praat. Door deze **visuele** ondersteuning werk je taalondersteunend.
- Je werkt automatisch **op het niveau van je groep**. Zij bepalen immers waarover gepraat wordt. Je reikt nieuwe woorden aan wanneer dat nodig is voor hun verhaal en enkel wanneer ze dat aangeven. Je geeft op deze manier impliciet feedback.
*Ik zie een ehm rood, daar, is groot, voor bloemen. – Bedoel je dit? Dat is een vaas.
Ik zie vrouw, zij is saai. – Je ziet een saai vrouw. Begrijp ik je goed? Je zegt die vrouw is saai, ze is niet interessant? Saai is wanneer iets niet interessant is. Of bedoel je dat ze zich verveelt? Ze heeft niets te doen?*
- Veel kansen tot **differentiatie**. Iedereen kan op zijn niveau een bijdrage leveren aan het gesprek. Sommigen zullen enkele woorden toevoegen, anderen een hele beschrijving. Je mag uiteraard proberen om iedereen te betrekken, maar laat zwijgende deelnemers toe. Ook door te luisteren pik je taal op. Soms blijkt de stilste deelnemer naderhand wel de meest genuanceerde terugblik te geven.
- Er zijn **geen foute antwoorden**. Je deelnemers kunnen verschillende meningen hebben en dat is prima. Dat maakt dat het veilig is om te praten. Neem een open houding aan, toon interesse voor elke bijdrage.
Ik zie mama met kindje. Het kindje is boos. Er ligt koek op tafel. Misschien wil het kindje de koek eten en heeft de mama gezegd: nee dat mag niet? – Voor mij is kindje verdrietig. De ogen zijn zoals huilen. Ik denk dat mama de koek gaat geven, voor comfort. – Om te troosten? – Ja, om kindje te troosten. Als: kom maar hier. En kusje geven.
- Geef veel positieve feedback. Dat **stimuleert** het spreken. Er is **voldoende tijd** om naar ieders bijdrage te luisteren. Je bouwt samen aan een verhaal, of legt net verschillende interpretaties naast elkaar.
X denkt dat het kindje boos is, maar voor Y is het kindje verdrietig. Wat denken jullie? Misschien denken jullie nog iets anders? Dat is prima, en dat kan zeker. Wie wil nog iets zeggen?

Meer lezen over deze methodiek?

- Boek: Visual Thinking Strategies - Yenawine
- website VTS Nederland: <http://www.vtsnederland.org/>

